

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr. 5
la Hotărârea Consiliului INJ
nr. 6/1 din 10 aprilie 2024*

CURRICULUM

la disciplina

„INDIVIDUALIZAREA PEDEPSELOR”
(candidați la funcții de judecător și procuror)

AUTORI:

Ion CHIRTOACA,

judecător,

master în drept, doctorand,

formator INJ

Sergiu BURSACOVSKI

procuror, Procuratura Generală,

formator INJ

_____ **AVIZAT**

Șef al Direcției instruire și cercetare,

Ecaterina POPA

CHIȘINĂU, 2024

I. PRELIMINARII

Prin intermediul normelor de drept penal se protejează în modul cel mai eficace ordinea de drept și, pe cale de consecință, ordinea socială, este indubitabil rolul important pe care îl are instituția individualizării pedepselor penale.

Nu este o noutate faptul că individualizarea pedepsei reprezintă procedura de adaptare a unei pedepse la o serie de factori socio-umani. Chiar dacă două persoane diferite săvârșesc același tip de infracțiune, motivele, cauzele și circumstanțele comiterii acestora sunt diferite, astfel încât fiecare situație trebuie abordată individual. La nivel teoretic, termenul de pedeapsă a căpătat mai multe interpretări. Astfel, Hugo Grotius definea pedeapsa ca fiind „răul suferinței ce se dă pentru răul făptuirii”. Mommsen definea pedeapsa ca „răul pe care îl aplică statul celui care a înfrânt prescripțiunea sa”.

Este arhicunoscut că Legea Penală a Republicii Moldova are ca prim obiectiv prevenirea de noi infracțiuni, iar pentru realizarea acestui prim scop o atenție sporită se impune a fi acordată individualizării pedepselor penale. Realizarea scopului menționat *supra* justifică existența acestui curs în cadrul formării inițiale a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror în cadrul Institutului Național al Justiției.

Săvârșirea infracțiunii și stabilirea răspunderii penale pentru aceasta au drept consecință inevitabilă aplicarea sancțiunilor de drept penal prevăzute de lege, pentru restabilirea ordinii de drept, pentru constrângerea și reeducarea infractorului.

Operațiunea prin care pedeapsa este adaptată nevoilor de apărare socială, în raport cu gravitatea abstractă sau concretă a infracțiunii, cât și cu pericolozitatea infractorului, pentru a asigura îndeplinirea funcțiilor și scopurilor acesteia, poartă denumirea de individualizare a pedepsei.

Remarcăm faptul că pedeapsa penală se aplică persoanelor care au săvârșit infracțiuni numai în baza unei sentințe pronunțate de către o instanță judecătorească în cadrul unui proces penal. Adoptarea hotărârii privind aplicarea pedepsei penale este un proces complex și depinde de soluționarea prealabilă de către instanța de judecată a chestiunilor de fapt și de drept.

Individualizarea pedepsei își are fundamentul juridic în dispozițiile capitolului VIII al Părții Generale a Codului Penal. La aceste dispoziții se mai adaugă și dispozițiile din Codul de Procedură Penală privind reducerea pedepsei inculpatului drept recompensă pentru încălcarea dreptului inculpatului (art. 385 alin. (5) din Codul de procedură penală).

Menționăm că individualizarea pedepsei penale are ca scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane. Pentru ca pedeapsa aplicată inculpatului să atingă scopurile sus-menționate, Legea Penală stabilește anumite criterii de individualizare a pedepsei.

Obiectivele de bază ale disciplinei „Individualizarea pedepsei” sunt familiarizarea audiențelor privind aplicarea criteriilor generale și speciale la individualizarea pedepsei; interpretarea corectă a normelor juridice penale în materia stabilirii și aplicării pedepselor penale; definirea conceptelor de bază ale dreptului penal și ale sistemului de justiție penală.

Curriculumul cuprinde unități tematice care prevăd formarea abilităților de identificare a particularităților individualizării pedepselor, în general, și de motivare a pedepsei, în particular. Desfășurarea orelor de curs și a celor practice se va baza pe lucrul cu spețe concrete.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei „Individualizarea pedepselor”, audientul va obține următoarele competențe:

- să determine tendințele politicii penale naționale și internaționale în materie de stabilire și executare a pedepselor penale;
- aplicarea corectă a algoritmilor de calculare a pedepselor penale reglementate de Codul penal;
- să determine soluțiile corecte pentru problemele de ordin practic vizând materia stabilirii, aplicării și executării pedepsei penale;
- să stabilească procedura și importanța individualizării pedepsei penale, precum și premisele individualizării acesteia;
- să facă generalizări referitoare la diferite fenomene și instituții de drept penal;
- să utilizeze metodele specifice dreptului penal în procesul de elucidare a esenței juridice a unei sau altei instituții de drept penal;
- să compare reglementările legale și practica judiciară națională privind individualizarea pedepsei cu cele din alte sisteme de drept.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La sfârșitul studiului disciplinei, audientul va fi capabil să:

- aplice corect algoritmele de calcul a pedepselor penale corespunzător garanțiilor acordate de legislația penală în vigoare;
- estimeze eficiența normelor care reglementează pedepsele penale (individualizarea și executarea);
- aprecieze importanța sistemului de pedepse penale în contextul dreptului penal ca ramură de drept;
- cerceteze prin intermediul lucrului individual aspecte teoretice și practice controversate privind stabilirea pedepsei penale;
- evidențieze atitudinea infractorului înainte și după săvârșirea infracțiunii, la individualizarea pedepsei;
- identifice particularitățile individualizării pedepsei penale la minori, la persoane care împlinir vârsta de 18 ani dar nu au împlinit vârsta de 21 ani.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formatori	Semestrul	Total ore	Ore Curs	Ore practice	Evaluarea
Individualizarea pedepselor	Ion Chirtoaca Sergiu Bursacovschi	II	16	4	12	Evaluare continuă

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	Tematica	Ore curs	Ore practice
1.	Incursiune în cadrul legal penal și procesual penal cu privire la individualizarea pedepsei penale.	4	-
2.	Aplicarea pedepsei penale conform criteriilor generale de individualizare a pedepsei penale.	-	4
3.	Aplicarea pedepsei penale conform criteriilor speciale de individualizare a pedepsei penale.	-	4
4.	Aspecte procedurale privind aplicarea pedepsei penale. Practica judiciară națională.	-	4
TOTAL		4	12

VI. UNITĂȚI TEMATICE

Unități tematice	Strategii didactice/Resurse logistice	Sugestii pentru lucrul individual
Tema 1. Incursiune în cadrul legal penal și procesual penal cu privire la individualizarea pedepsei penale		
<i>Ore curs</i>		
<ol style="list-style-type: none"> Conceptul, scopul și funcțiile individualizării pedepsei penale. Clasificarea categoriilor pedepselor penale. Caracterizarea categoriilor pedepselor penale aplicabile persoanei fizice și persoanei juridice. Limitele de pedeapsă fixate în partea specială a Codului penal. Funcția de reeducare. Restabilirea echității. 	Prelegere interactivă (cu suport vizual) Brainstorming; Proiector/laptop Flipchart	
Tema 2. Aplicarea pedepsei penale conform criteriilor generale de individualizare a pedepsei penale		
<i>Ore de curs</i>		
<ol style="list-style-type: none"> Sistemul pedepselor; Forme și modalități de individualizare a pedepselor penale. Persoana infractorului. Individualizarea pedepsei penale în privința minorului, persoanei care a împlinit 18 ani dar nu are împliniți 21 ani. 	Curs – prelegere Proiector/laptop Prelegere interactivă (cu suport vizual) Brainstorming	
<i>Ore practice</i>		
Studii de caz. Întocmirea actelor procesuale		
Tema 3. Aplicarea pedepsei penale conform criteriilor speciale de individualizare a pedepsei penale		
<i>Ore de curs</i>		
<ol style="list-style-type: none"> Aplicarea pedepsei penale conform efectelor circumstanțelor atenuante și agravante. Particularitățile individualizării pedepsei penale mai blânde decât cea prevăzută de lege. Particularitățile aplicării și individualizării 	Curs –prelegere Proiector/laptop Prelegere interactivă (cu suport vizual); Brainstorming	

pedepsei penale pentru infracțiunea neconsumată, pentru recidivă și pentru participație, concurs de infracțiuni. 4. Aplicarea pedepsei în cazul examinării cauzei penale în procedurile speciale. <i>Ore practice</i> Studii de caz, analiza actelor procesuale. Lucru în grup.		
Tema 4. Aspecte procedurale privind aplicarea pedepsei penale. Practica judiciară națională		
1. Încălcarea prezumției nevinovăției: constatarea torturii sau a altor tratamente cu cruzime, inumane ori degradante; încălcarea inviolabilității vieții private. 2. Computarea pedepselor, sentințelor, stabilirea pedepsei definitive. 3. Soluționarea spețelor. <i>Ore practice</i> Studii de caz, analiza practicii judiciare. Întocmirea actelor procesual-penale.	Curs - prelegere Proiector/laptop Prelegere interactivă (cu suport vizual) Brainstorming	

VII. EVALUAREA

Evaluarea continuă se va realiza prin:

- participarea audienților în cadrul orelor de curs și a celor practice;
- realizarea activităților individuale;
- întocmirea actelor procesuale.

VIII. BIBLIOGRAFIE

Acte legislative specifice domeniului de specialitate:

- Constituția Republicii Moldova (adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 29.07.1994) // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 1994. – Nr.1.
- Codul penal al Republicii Moldova (adoptat la 18.04.2002) // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 2002. – Nr.128-129.
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14.03.2003;

Bibliografie de profil:

1. BASARAB, Matei. Drept penal – partea generală. Vol. I, ediția a III-a. București: Lumina Lex, 2001.
2. BORODAC, A., ș.a. Drept penal – partea generală. Chișinău: Știința, 1994.
3. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. Drept penal. Partea generală, Vol. I, ed. a II-a. Chișinău: Cartier, 2005.
4. BÎRGĂU, M. Probleme de prevenire și combatere a delincvenței juvenile, traficului de ființe umane și migrațiunii ilegale. Chișinău: Ed. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2004.498 p.
5. STRULEA, M., GUREV, D. Delincvența juvenilă. Chișinău: CEP USM, 2013. 316 p.

6. SPOIALĂ, Alexandru. Probațiunea și reintegrarea socială a infractorilor. Ed. a 2-a. Chișinău: Centrul Editorial al UASM, 2009.
7. ULIANOVSKI, G. ș.a. Ghid cu privire la aplicarea pedepsei. Chișinău: Tipografia Sirius, 2015, 104 p.
8. BARBĂNEAGRĂ A., ALECU Gh., BERLIBA V. ș.a. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale). - Chișinău, 2009.
9. Convenția nr. 1950 din 04.11.1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.
10. Cauza NIKOLOVA și VELICHKOVA împotriva Bulgariei (nr. 7883/03), hotărârea din 20 decembrie 2007, caracterul neadecvat al unei pedepse penale aplicate polițiștilor responsabili pentru săvârșirea de rele tratamente care au avut drept urmare moartea victimei, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-2329%22%5D%7D> ;
11. Hotărârea CtEDO din 17/12/2004 Publicat în Monitorul Oficial nr. 501 din 14/06/2005, Cererea nr. 33.348/96 Cumpănă și Mazăre v. România, https://www.avocatnet.ro/articol_2761/Jurisprudenta-europeana-Hotarare-in-cauza-Cumpana-si-Mazare-impotriva-Romaniei.html
12. Decizia de inadmisibilitate nr. 123 din 03 august 2021 a Curții Constituționale cu privire la privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 2641 alin. (1) din Codul penal (pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunității pentru conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de alte substanțe).
13. Hotărârea Curții Constituționale nr. 20 din 04 iulie 2018, paragraful 77, 80; <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h20201853g2018roud9935.pdf> ;
14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 11.11.2013 a Republicii Moldova, cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale.
15. Recomandarea Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție cu nr. 61 Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale în cauzele de corupție.
16. Ghid cu privire la aplicarea pedepsei, aut. Gheorghe Ulianovschi, Igor Dolea, ș.a. Chișinău 2014;
17. Cauza Goktepe vs. Belgia cererea nr. 50372/99, 02 iunie 2005, disponibilă la <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-69234%22%5D%7D> ;
18. Cauza Mihalache contra României, cererea nr. 54012/10 din 08 iulie 2019, disponibilă la <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2020/07/Mihalache-impotriva-Romaniei-MC-1.pdf> ;
19. Hotărârea plenului Curții Supreme de Justiție nr. 13 din 16 decembrie 2013, cu privire la aplicarea prevederilor art. 364/1 din Codul de procedură penală;
20. Cauza Weeks vs. The United Kingdom, cererea nr. 9787/82, din 02 martie 1987 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57594%22%5D%7D> ;
21. DECIZIE DE INADMISIBILITATE cu nr. 123 din 03 august 2021, a sesizării nr. 108g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 264/1 alin. (1) din Codul penal (pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunității pentru conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de alte substanțe).
22. Decizia Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție din 22 februarie 2023, dosar nr. 1ra-66/2023, https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22852 ;
23. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție, dosar nr. 1ra-356/2022, din 02 august 2022, https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21596
24. Decizia Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție în dosarul 1ra-332/2016, din 09 februarie 2016, disponibil https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5674 ;
25. Decizia Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție dosar nr. 1ra-664/2016 https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6238 ;
26. Decizia Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție în dosarul nr. 1ra-1375/2021, https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19883;

27. Decizia Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție în dosarul nr. 1ra-678/2022 1-20013285-01-1ra-06052022, https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22644;
28. Decizia Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție în dosarul nr. 1ra-726/2022 1-21114496-01-1ra-16052022, https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21300 ;
29. Decizia Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție în dosarul nr. 1ra-688/2022 1-21176925-01-1ra-10052022, https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=21469 .
30. Decizia Curții Constituționale a României, nr. 441 din 22 iunie 2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 72 alin. (1) din Codul penal.